

Παναγιώτης Σωτήρης

Το ερώτημα Δεκέμβρης 2008

Τα μεγάλα γεγονότα, καθώς συγκρούονται με παραδομένα σχήματα, προκαλούν αμηχανία όταν έρχεται η ώρα να συζητηθούν. Και αυτό δεν είναι παράλογο, εάν αναλογιστούμε ότι ο Δεκέμβρης 2008 ξέφευγε από τις παραδοσιακές κατηγοριοποιήσεις. Δεν ήταν ένα παραδοσιακό νεολαιίστικο κίνημα που αντιπάλεψε κάποια θεσμική τομή στην εκπαίδευση, όσο κι αν στηρίχτηκε στις εμπειρίες των μεγάλων φοιτητικών κινητοποιήσεων της περιόδου 2006-2007. Δεν ήταν μια «μητροπολιτική έκρηξη» των κοινωνικά αποκλεισμένων, στο πρότυπο της έκρηξης των γαλλικών προαστίων, παρότι η παρουσία προλεταριακών κομματιών ήταν καθοριστική. Δεν ήταν μια κλασική συγκρουσιακή αντιπαράθεση με τις δυνάμεις καταστολής, παρότι ήταν η μεγαλύτερη ακολουθία συγκρουσιακών κινητοποιήσεων που έζησε ευρωπαϊκή χώρα εδώ και αρκετές δεκαετίες.

Χρειάζεται έτσι να ξαναγυρίσουμε στη θεμελιώδη πρωτοτυπία του Δεκέμβρη. Ο Δεκέμβρης του 2008 υπήρξε η πιο μαζική και ενωτική κινητοποίηση της ελληνικής νεολαίας. Στις κινητοποιήσεις των πρώτων ημερών συμμετείχε η πλειοψηφία των μαθητών λυκείου σε όλη τη χώρα. Συμμετείχαν πλάι πλάι οι μαθητές από τα βόρεια προάστια με τους νέους προλεταρίους, οι φοιτητές και άνεργοι, αυτοί που είχαν επαγγελματικές προ-

οπτικές και αυτοί που αντιμετώπιζαν τον κοινωνικό αποκλεισμό. Η μαζική συμμετοχή των μεταναστών δεν έγινε στο όνομα μιας ιδιαίτερης μεταναστευτικής ταυτότητας, αλλά μιας κοινής νεανικής ταυτότητας. Επιπλέον, ο Δεκέμβρης αποτέλεσε αφορμή (επανα)πολιτικοποίησης και για εργαζομένους, ιδίως για όσους σχετίζονται με τις συχνά επισφαλείς σύγχρονες μορφές της διανοητικής εργασίας. Τέλος, ο Δεκέμβρης δεν ήταν μόνο «σύγκρουση». Ήταν και η μεγαλύτερη άνθηση και αφητηρία μαζικών πρωτοβουλιών αυτοοργάνωσης, συλλογικής επανιδιοποίησης πραγματικού και συμβολικού χώρου, πειραματισμού με μαζικές μορφές οργάνωσης που είχαμε να δούμε από τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης. Οι μαζικές συνελεύσεις σε κατειλημμένους χώρους, που λειτουργούσαν ως ευρύτερο σημείο αναφοράς, τα αυτοδιαχειριζόμενα πάρκα, η ενίσχυση μορφών ριζοσπαστικού συνδικαλισμού βάσης, οι δεκάδες πρωτοβουλίες για έντυπα ή ιστοσελίδες, το μεγάλο κίνημα αλληλεγγύης στην Κωνσταντίνα Κούνεβα, το δείχνουν με τον καλύτερο τρόπο.

Καταλύτης για τον Δεκέμβρη του 2008 η συμπύκνωση ενός συνόλου αντιφάσεων που είναι ενεργές στην ελληνική κοινωνία, καθώς η κοινωνική απαξίωση που υφίσταται η νεολαία συναντιέται με την όξυνση μιας συνολικότερης οικονομικής και κοινωνικής κρίσης.

Η νεολαία παραμένει ο αδύναμος κρίκος της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα, και αυτό διαμορφώνει στοιχεία κοινής ταυτότητας των νέων. Επιπλέον, οι αναδιαρθρώσεις που είναι σε εξέλιξη σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς μηχανισμούς δεν αποτελούν απλώς «εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις», αλλά βίαιη προεγγραφή των ανατροπών στους χώρους εργασίας, είναι πλευρές μιας συνολικότερης αναδιάρθρωσης της καπιταλιστικής παραγωγής. Όλα αυτά αποτελούν την υλική βάση του σύγχρονου νεανικού ριζοσπαστισμού.

Ο Δεκέμβρης ήταν η πρώτη κοινωνική έκρηξη της περιόδου της κρίσης, μια πραγματική «εικόνα από το μέλλον». Ας μη βιαστεί κάποιος να πει ότι δεν είχε ξεσπάσει ακόμη η «ελληνική κρίση». Το 2008 τα μηνύματα από την παγκόσμια χρηματιστική κρίση αλλά και η αίσθηση ότι «έρχονται τα χειρότερα», ότι το «αναπτυξιακό υπόδειγμα» του ελληνικού καπιταλισμού βρισκόταν σε βαθιά κρίση, επικαθόριζαν συλλογικές αναγνωρίσεις. Διάχυτη ήταν η αίσθηση μιας βαθιάς κρίσης νομιμοποίησης του πολιτικού συστήματος. Η συστηματική περιφρόνηση προς τις κοινωνικές ανάγκες, η εκτεταμένη πολιτική διαφθορά, οι τραγικές εικόνες της καταστροφής των δασών, τροφοδοτούσαν την οργή, ιδίως σε μια νεολαία που αντιμετώπιζε ένα μέλλον περισσότερο παρά ποτέ αβέβαιο και ανασφαλές. Έτσι, η δολοφονική αστυνομική βία λειτούργησε ως συμπύκνωση σε συμβολικό επίπεδο, ως μετωνυμία για όλη τη συστηματική κοινωνική βία που εξαπολύεται ενάντια στην κοινωνία.

Μεγάλο μέρος των καθεστωτικών αναλυτών παρουσίασαν τον Δεκέμβριο ως ένα μη κίνημα, ως έκφραση κοινωνικής ανομίας και κρίσης αξιών, ως απουσία αστυνόμευσης, ως ανεκτικότητα απέναντι σε μια «κακομαθημένη γενιά». Είναι ο απωθημένος φόβος για ένα κίνημα που η δυναμική του ξεπερνούσε τα όρια ανοχής των σημερινών μορφών διαχείρισης. Ούτε μπορεί ο Δεκέμβρης να θεωρηθεί απλώς μια έκρηξη, ένα «κοινωνικό φαινόμενο», όπως έκαναν ακόμη και καλόπιστοι αναλυτές, γιατί αυτό υποτιμά τον «έναρθο» πολιτικό λόγο και το βάθος του κινήματος. Οφείλουμε να μιλάμε για τον Δεκέμβριο ως κίνημα και ως εξέγερση. Προφανώς και ήταν αντιφατικός ή ακόμη και δύσαρθρος, όμως η συλλογική ταυτότητα όσων συμμετείχαν, η συγκρουσιακή στάση απέναντι στην πολιτική εξουσία, η αλληλεγγύη, η αίσθηση ενότητας μέσα στον αγώνα, όλα αυτά καταδεικνύουν ότι είχαμε να κάνουμε με ένα αυθεντικό εξεγερσιακό κοινωνικό κίνημα. Μπορεί να μην έβαλε συγκεκριμένες επιμέρους διεκδικήσεις, όπως συμβαίνει με τα «κλασικά» διεκδικητικά κινήματα, έθεσε όμως έναν γενικό τόνο αμφισβήτησης της κυρίαρχης πολιτικής και μια απαίτηση ριζικής αλλαγής, που σε τέτοια κλίμακα και βάθος είχαμε να δούμε πολλά χρόνια στην Ελλάδα.

Η Αριστερά δοκιμάστηκε τον Δεκέμβριο. Ένα κομμάτι της αντέδρασε φοβικά. Το ΚΚΕ εκτίμησε ότι το κίνημα έπρεπε να αντιμετωπιστεί ως αντίπαλος και προσπάθησε να «οχυρώσει» το δυναμικό του. Σιγόνταρε συντηρητικά αντανακλαστικά και αντικειμενικά λειτούργησε ως στή-

ριγμα της κυρίαρχης πολιτικής. Ο χώρος του ΣΥΡΙΖΑ προσπάθησε να κρατήσει μια στάση υπέρ του κινήματος, παρά το στιγματισμό που δέχτηκε γι' αυτή την επιλογή. Ωστόσο και εδώ η αμηχανία ήταν έκδηλη απέναντι σε μια εξέγερση που αμφισβητούσε συνολικά την κυρίαρχη πολιτική. Την ίδια ώρα σε μεγάλο κομμάτι των διανοητών με προέλευση από την «ανανεωτική αριστερά», όπως και στα στελέχη της μετέπειτα Δημοκρατικής Αριστεράς, η «καταδίκη της βίας» έγινε ο βολικός ευφημισμός για το αίτημα μιας σύγχρονης καθεστωτικής Αριστεράς. Η Αντικαπιταλιστική Αριστερά προσπάθησε να είναι κομμάτι του κινήματος και να πολιτικοποιήσει πλευρές του. Ωστόσο και εδώ η ταλάντευση ανάμεσα στον ιδεότυπο ενός «κλασικού» εργατικού κινήματος και μιας αντίληψης της πολιτικής ως καταγραφής δεν της επέτρεψαν να κάνει πιο συγκεκριμένη την πολιτική δυναμική του Δεκέμβρη. Άλλα κομμάτια της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς έκαναν το λάθος να θεωρήσουν ότι οι εξεγερτικές πρακτικές του Δεκέμβρη αποτελούν καθαυ-

τές την επαναστατική στρατηγική, οδηγούμενες σε μια άκριτη υιοθέτηση πρακτικών και συμβολισμών του αντιεξουσιαστικού χώρου. Ο αυτόνομος - αντιεξουσιαστικός χώρος έζησε τη «μεγάλη άνοιξη» του τον Δεκέμβρη. Ωστόσο η αδυναμία πολιτικοποίησης, ο κατακερματισμός, ο φετιχισμός της βίας έθεσαν τα πραγματικά όριά του.

Η συζήτηση για τον Δεκέμβρη πρέπει να συνεχιστεί σε βάθος. Η τρομακτική επίθεση του Μνημονίου και η κατοχή από Ε.Ε. – ΔΝΤ – ΕΚΤ αλλά και οι αντιφάσεις στο ξεδίπλωμα των κοινωνικών αντιστάσεων, η συνειδητοποίηση του βάθους μιας σοβούσας ηγεμονικής κρίσης αλλά και η αδυναμία να σχηματιστεί μια αριστερή πολιτική εναλλακτική λύση, η αίσθηση ότι συσσωρεύονται εκρηκτικά υλικά αλλά και ότι αυτά δεν έρχονται αυτόματα στο προσκήνιο, κάνουν επιτακτική αυτή τη συζήτηση. Η αυθεντική Αριστερά του Δεκέμβρη παραμένει ένα ζητούμενο μπροστά στις μάχες που έχουμε να δώσουμε. *Είτε το θέλουμε είτε όχι...*